

Viktorija Soņeca, LL. M.

Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes doktorante

TEHNOLOĢIJU MILŽU IETEKME UZ SUVERĒNU

GLOBAL TECHNOLOGY GIANTS AND THEIR INFLUENCE ON THE SOVEREIGN

Atslēgvārdi: tehnoloģijas, suverēns, likumdevējs, lobēšana, suverenitāte, platformas

Keywords: technologies, sovereign, legislature, legislation, lobbying, sovereignty, platforms

Summary

In the last two decades, we have seen the rise of companies providing digital services. Big Tech firms have become all-pervasive, playing critical roles in our social interactions, in the way we access information, and in the way we consume. These firms not only strive to be dominant players in one market, but with their giant monopoly power and domination of online ecosystems, they want to become the market itself. They are gaining not just economic, but also political power. This can be illustrated by Donald Trump's campaigns, in which he attempted to influence the sovereign will, as the sovereign power is vested in the people. The Trump campaigns' use of *Facebook's* advertising tools contributed to Trump's win at the 2016 presidential election. After criticism of that election, *Facebook* stated that it would implement a series of measures to prevent future abuse. For example, no political ads will be accepted in the week before an election. Another example of how Big Tech firms can effect the sovereign is by national legislator. For example, Australia had a dispute with digital platforms such as *Facebook* and *Google*. That was because Australia began to develop a News Media and Digital Platforms Mandatory Code. To persuade the Australian legislature to abandon the idea of this code, *Facebook* prevented Australian press publishers, news media and users from sharing/viewing Australian as well as international news content, including blocking information from government agencies. Such action demonstrated how large digital platforms can affect the flow of information to encourage the state and its legislature to change their position. Because of such pressure, Australia eventually made adjustments to the code in order to find a compromise with the digital platform. Also, when we are referring to political power, it should include lobbying and the European Union legislator. Tech giants are lobbying their interests to influence the European Union's digital policy, which has the most direct effect on member states, given that the member states are bound by European Union law.

Ievads

Ikdienā internetu lieto vairāk nekā 5 miljardi cilvēku,¹ savukārt *Instagram* lietotāji augšupielādē aptuveni 65 tūkstošus fotogrāfiju, *Netflix* skatās aptuveni 452 tūkstoši lietotāju, bet *TikTok* lietotāji noskatās vairāk nekā 167 miljonus video, tiek publicēti aptuveni 575 tūkstoši *Twitter* ieraksti utt.² Minētā statistika attēlo ne tikai lielo digitālo platformu lietotāju skaitu, pateicoties internetam,³ bet arī to, ka internetam, datiem un lielām digitālām platformām ir būtiska loma mūsu ikdienā. To apliecina arī plaša Eiropas Savienības Tiesas (turpmāk – EST) judikatūra, piemēram, EST lieta C-40/17 *Fashion ID*, lieta C-18/18 *Glawischnig-Piesczek*, lieta C-507/17 *Google*, lieta C-434/15 *Asociación Profesional Elite Taxi*, lieta C-390/18 *Airbnb Ireland* utt.⁴

Tas tā ir vēl jo vairāk tādēļ, ka ikviens, izmantojot internetu, ir sastapies ar tādu milzuzņēmumu kā *Google*, *Amazon*, *Microsoft*, *Facebook*, *Apple* sniegtajiem pakalpojumiem. Piemēram, ikdienā pastāv izvēle lietot *Google* izstrādāto pārlūkprogrammu *Google Chrome* vai *Apple* gadījumā – *Safari*. Lietojot *WhatsApp* vai *Instagram*, notiek mijiedarbība ar *Facebook*, jo apvienošanās rezultātā *Facebook* iegādājās minētos uzņēmumus.⁵ Savukārt *Apple* piedāvā ne tikai *iPhone*, bet cita starpā arī mūzikas, audiogrāmatu un podkāstu klausīšanos, filmu un TV seriālu skatīšanos ar tādu lietotņu kā *Apple Music*, *Apple TV*, *Apple Podcasts*, *Apple Books* starpniecību. Bet *Amazon* gadījumā tā sen vairs nav tikai grāmatu iegāde, jo ikdienā ar *Amazon* saskare notiek, lietojot, piemēram, *Prime Video*, *Alexa* vai arī apmeklējot tās vietnes, kuras izmanto *Amazon* mākoņdatošanas pakalpojumus.⁶

Šie milzuzņēmumi piedāvā pakalpojumus, kas atvieglo mūsu ikdienu, tomēr tajā pašā laikā piedāvāto pakalpojumu kontekstā jāņem vērā svarīgi aspekti. Piemēram, lielo digitālo platformu ietekme uz suverēnu. Viens no izciliem piemēriem ir Donalds Trampa (*Donald Trump*) uzvara 2016. gada vēlēšanās. Šo uzvaru cita starpā veicināja tādas digitālās platformas kā *Facebook* un *Twitter* un, konkrēti, šo platformu izmantotie algoritmi, ņemot vērā, ka tieši lielā digitālā

¹ World Internet Users Statistics and 2021 World Population Stats. Pieejams: <https://www.internetworldstats.com/stats.htm>.

² What 'Data Never Sleeps 9.0' Proves About the Pandemic. Pieejams: <https://www.domo.com/blog/what-data-never-sleeps-9-0-proves-about-the-pandemic/>.

³ Lutz T. Private International Law Online. Internet Regulation and Civil Liability in the EU. Oxford University Press, 2020, p. 13.

⁴ EST 29.07.2019. spriedums lietā C-40/17 *Fashion ID*; EST 03.10.2019. spriedums lietā C-18/18 *Glawischnig-Piesczek*; EST 24.09.2019. spriedums lietā C-507/17 *Google (Portée territoriale du référencement)*; EST 19.12.2019. spriedums lietā C-390/18 *Airbnb Ireland*; EST 20.12.2017. spriedums lietā C-434/15 *Asociación Profesional Elite Taxi*.

⁵ Regulation (EC) No. 139/2004, Merger Procedure. Case No. COMP/M.7217 – Facebook/WhatsApp. Pieejams: https://ec.europa.eu/competition/mergers/cases/decisions/m7217_20141003_20310_3962132_EN.pdf

⁶ Web Hosting Usage Distribution in the Top 10k Sites. Pieejams: <https://trends.builtwith.com/hosting/traffic/Top-10k>.

platforma var noteikt, ko tās lietotājs lasa, kādu tieši informāciju un kādā veidā lasītājs saņem.⁷

Savukārt cits piemērs ir nacionālās kontaktu izsekošanas lietotnes Covid-19 sakarā.⁸ Iesākumā šādu lietotņu izstrādei tika izmantoti publiski pieejami protokoli, tomēr, “pēc tam *Apple* un *Google* paziņoja, ka izstrādās lietojumprogrammu saskarni (*Exposure Notification API*), pamatojoties uz decentralizētu pieeju, kā arī norādīja, ka tā neatbalstīs centralizētu lietotņu arhitektūru. Kaut arī daudzas valstis sākotnēji izvēlējās centralizētu pieeju, pēc *Apple* un *Google* paziņojuma vairākas valstis, tostarp Lielbritānija, Itālija un Vācija, atteicās no centralizētas lietotnes ieviešanas, lai pārietu uz šo decentralizēto pieeju. Daudzas citas [...] valstis, ieskaitot Latviju, Igauniju, Somiju, Austriju, Īriju, Čehiju un Šveici, arī ieviesa lietotnes, kuru pamatā ir *Apple* un *Google* decentralizētais modelis”⁹. Tādējādi šis piemērs ilūstrē, kāda ietekme ir lielām digitālām platformām un ka tās var mainīt valdību pieņemtos lēmumus digitālo jautājumu kontekstā arī pandēmijas apstākļos.

Šāda situācija daļēji izveidojusies tādēļ, ka šobrīd vienīgais Eiropas Savienības (turpmāk – ES) normatīvais akts, kas regulē digitālos pakalpojumus, ir Direktīva par elektronisko tirdzniecību.¹⁰ Šī direktīva pieņemta 2000. gadā, un kopš tās pieņemšanas brīža tā vairs nav pārskatīta, lai gan 2000. gadā, piemēram, tādas platformas kā *Facebook* un *Instagram* nemaz neeksistēja, bet *Google* tikai uzsāka darbību, t. i., šis uzņēmums tika dibināts 1998. gadā.¹¹ Savukārt minētā direktīva pieņemta pirms 21 gada un digitālie pakalpojumi kopš 2000. gada ir būtiski mainījušies un attīstījušies, līdz ar to aktualitāti ir ieguvuši problēmjautājumi, kas saistīti ar lielajām digitālajām platformām.¹²

Piemēram, daudzas lielās digitālās platformas darbojas cita starpā ne tikai kā starpnieki darījumos starp galalietotājiem un komerciālajiem lietotājiem, bet arī kā

⁷ Sahly A., Shao C., Kwon K. H. Social Media for Political Campaigns: An Examination of Trump's and Clinton's Frame Building and Its Effect on Audience Engagement. *Social Media + Society*. April 2019. Doi: 10.1177/2056305119855141; How to combat the threat of Facebook ads in US elections. Pieejams: <https://www.ft.com/content/87651b8a-e9e3-11e9-aefb-a946d2463e4b>; Facebook to limit last-minute political ads in final U.S. election push. Pieejams: <https://www.reuters.com/article/us-usa-election-facebook-idUSKBN25U1N3>.

⁸ Lomas N. Europe's PEPP-PT COVID-19 contacts tracing standard push could be squaring up for a fight with Apple and Google. April 17, 2020. Pieejams: <https://techcrunch.com/2020/04/17/europes-pepp-pt-covid-19-contacts-tracing-standard-push-could-be-squaring-up-for-a-fight-with-apple-and-google/>; Ilves I. Why are Google and Apple dictating how European democracies fight coronavirus? Pieejams: <https://www.theguardian.com/commentisfree/2020/jun/16/google-apple-dictating-european-democracies-coronavirus>

⁹ Ņesterova I. Apturi Covid-19 ar vai bez digitālām tehnoloģijām: tālāk par privātumu un datu aizsardzību. *Jurista Vārds*, 06.10.2020., Nr. 40(1150), 43.–47. lpp.

¹⁰ Eiropas Parlamenta un Padomes 08.06.2000. Direktīva 2000/31/EK par dažiem informācijas sabiedrības pakalpojumu tiesiskiem aspektiem, jo īpaši elektronisko tirdzniecību, iekšējā tirgū.

¹¹ Joanne E. Gray. *Google rules: the history and future of copyright under the influence of Google*. Oxford University Press, 2020, pp. 2–3, 135–143.

¹² Barnard Catherine. *The Substantive law of the EU. The Four Freedoms*. Sixth edition. Oxford University Press, 2019, pp. 608–612.

vārtziņi¹³ starp komerciālajiem lietotājiem un galalietotājiem. Minētais rezultējas vārtziņu kontrolē pār galalietotāju piekļuvi komerciāliem lietotājiem, un līdz ar to komerciālie lietotāji ir lielā mērā atkarīgi no vārtziņiem. Uzskatāms piemērs, lai ilustrētu vārtzini, ir Austrālija un tās domstarpības ar tādiem milzuzņēmumiem kā *Facebook* un *Google*¹⁴. Šo domstarpību rezultātā *Facebook* liedza Austrālijas preses izdevējiem, ziņu medijiem un lietotājiem koplietot/skatīt Austrālijas, kā arī starptautisko ziņu saturu, bloķējot tajā skaitā arī informāciju no valsts iestādēm.¹⁵ Vienlaikus šis ir lielisks piemērs arī tam, kā tāda digitālā platforma kā *Facebook* spēj ietekmēt Austrālijas likumdevēju, demonstrējot ne tikai ekonomisko, bet arī politisko ietekmi digitālajā vidē, lai tādējādi grozītu sākotnējo likumdevēja ieceri.¹⁶

Eiropas Komisija (turpmāk – EK) 2020. gada decembrī, lai, pirmkārt, palielinātu konkurenci attiecībā uz platformu sniegtajiem pamatpakalpojumiem, otrkārt, veicinātu alternatīvu platformu izveidi, kas varētu nodrošināt ne tikai kvalitatīvus, bet arī inovatīvus produktus un pakalpojumus par pieņemamām cenām, treškārt, sekmētu mazo uzņēmumu inovācijas potenciālu un, ceturtkārt, uzlabotu pakalpojumu kvalitāti, radot patērētājam izvēles iespējas, jo šobrīd ir tikai milzuzņēmumu piedāvātās izvēles pieejamas, publicēja divus priekšlikumus diviem jauniem ES normatīvajiem aktiem, t. i., regulām.

Tomēr, ņemot vērā pieļaujamo apjomu, šajā rakstā tiks aplūkots tikai viens no EK priekšlikumiem, proti, regula par sāncensīgiem un godīgiem tirgiem digitālajā nozarē jeb priekšlikums Digitālo tirgu tiesību aktam (turpmāk – DTA)¹⁷. Tāpat rakstā tiek pievērsta uzmanība tam, ka EK priekšlikumi var arī nebūt pietiekami efektīvi, ņemot vērā milzuzņēmumu lobēšanas tendences ES likumdevēja līmenī, kā arī tiks aplūkots Austrālijas piemērs, ES likumdevēja un lobētāju mijiedarbība, un beigās tiek izdarīti attiecīgie secinājumi kopsavilkuma formā.

Tautas suverenitāte un Austrālijas piemērs

Tautas suverenitāte

Suverenitātes jēdziens ietver tādus jēdzienus kā valsts suverenitāte, tautas suverenitāte, valsts varas suverenitāte, valsts varas orgāna suverenitāte un tiesību

¹³ “Vārtzini” ir platformas pamatpakalpojumu sniedzējs, kura vārtziņa statuss noteikts saskaņā ar Digitālo tirgu tiesību akta priekšlikuma 3. pantu. COM/2020/842 final. Pieejams: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=COM%3A2020%3A842%3AFIN>.

¹⁴ Joanne E. Gray 2020, pp. 145–150.

¹⁵ Par vārtziņiem vairāk sk.: Welbers K., Opgenhaffen M. Social media gatekeeping: An analysis of the gatekeeping influence of newspapers’ public Facebook pages. *New Media & Society*, 2018, Vol. 20(12), pp. 4728–4747. Doi:10.1177/1461444818784302.

¹⁶ Soņeca V. “Facebook” un “Google” domstarpības ar Austrāliju. *Jurista Vārds*, 16.03.2021., Nr. 11(1173), 32. lpp.

¹⁷ Procedūra 2020/0374/COD. Pieejams: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/HIS/?uri=COM:2020:842:FIN>.

suverenitāte, un tādējādi šis jēdziens skatāms no vairākiem skatpunktiem. Tomēr šajā rakstā tiks aplūkots tikai jēdziens “tautas suverenitāte” jeb “tautas tiesības pašai lemt par savu likteni, tostarp radot patstāvīgu valsti. Tautas suverenitātes princips atzīst tautu par suverēnās valsts varas avotu, no kura savu varu atvasina citi valsts orgāni”¹⁸. Piemēram, Latvijas Republika (turpmāk – Latvija) ir neatkarīga demokrātiska tiesiska valsts. Minētais nozīmē, ka Latvijas tiesiskās sistēmas “pamatnorma ir neatkarīga demokrātiska tiesiska valsts”¹⁹. Suverēns ir pamatnormas avots, savukārt pamatnormas saturs ir suverēna griba, t. i., suverēna griba nosaka pamatnormas saturu jeb to, kādā valstī suverēns vēlas dzīvot.²⁰ “Ņemot vērā, ka Latvijas Satversmes sapulce ir paredzējusi referendumu, suverēnās varas nesējs valstī ir Latvijas tauta”²¹, kurai “jāspēj ietekmēt lēmumu pieņemšanu valstī”²².

Kā izriet no Satversmes 6. panta, Latvijā ir pārstāvnieciskā demokrātija, kad “tauta nevis pati savā kopumā tieši pieņem lēmumus, bet gan ievēlē savus priekšstāvjus, kuri [...] pieņem lēmumus tās vietā un vārdā”²³. Tomēr jāņem vērā, ka “atsevišķas demokrātijas iekārtas ir saglabājušas arī tiešās demokrātijas elementus: tautas nobalsošanu un pilsoņu iniciatīvu (tautas likumdošanas tiesības)”²⁴.

Satversme paredz četrus veidus, kādos pilsoņi var īstenot savu gribu: 1) tieši vēlot savus priekšstāvjus valsts likumdošanas orgānā – Saeimā (Satversmes 6.–9., 14. pants); 2) pašiem tieši darbojoties kā likumdevējam, pieņemot likumus vai Satversmes grozījumus (Satversmes 64., 65., 78.–80. pants); 3) lemjot par Saeimas pieņemtajiem likumiem vai Satversmes grozījumiem (Satversmes 72.–75., 77., 79., 80. pants); 4) lemjot par citiem Satversmē noteiktiem jautājumiem, kas nodoti tautas nobalsošanai (Satversmes 48. pants, 68. panta trešā un ceturrtā daļa). Pilsoņu gribas īstenošanas veidiem Satversmē noteiktas divas procedūras: Saeimas vēlēšanas notiek vēlēšanu procedūras ietvaros, bet pārējie trīs tautas gribas īstenošanas veidi – tautas nobalsošanas procedūras ietvaros.²⁵ Līdz ar to pilsoņi ir tie, kas nosaka, kāds būs parlaments un attiecīgi arī valdība. Savukārt to izvēle cita starpā ir atkarīga no tā, kāda informācija tiem ir pieejama digitālā vidē, un šobrīd digitālā

¹⁸ Pleps J., Pastars E., Plakane I. Konstitucionālās tiesības. Trešais izdevums ar Daiņa Īvāna priekšvārdu. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2021, 85. lpp.

¹⁹ Rezevska D. Vispārējo tiesību principu nozīme un piemērošana. 2. izd. Rīga, 2015, 42.–44. lpp.; Latvijas Republikas Satversmes komentāri. Ievads. I nodaļa. Vispārējie noteikumi. Autoru kolektīvs prof. R. Baloža zinātniskā vadībā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2014, 157. lpp.; Vispārējie tiesību principi: tiesiskā drošība un tiesiskā pašāvība. Valsts pārvaldes. Bizness. Jurisprudence. Rakstu krājums. Autoru kolektīvs R. Baloža vadībā. Rīga: Tiesu nama aģentūra, 2017, 19. lpp.; Rezevska D. Latvijas tiesiskā sistēma. Nacionālā enciklopēdija. Pieejams: <https://enciklopedija.lv/skirklis/25869>.

²⁰ Latvijas Republikas Satversmes komentāri. Ievads. I nodaļa. Vispārējie noteikumi. Autoru kolektīvs prof. R. Baloža zinātniskā vadībā. Rīga, Latvijas Vēstnesis, 2014, 148. lpp.

²¹ Pleps J., Pastars E., Plakane I. 2021, 86. lpp.

²² Turpat.

²³ Latvijas Republikas Satversmes komentāri. II nodaļa. Saeima. Autoru kolektīvs prof. R. Baloža zinātniskā vadībā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2020, 80. lpp.

²⁴ Pleps J., Pastars E., Plakane I. 2021, 86. lpp.

²⁵ Satversmes tiesas 19.05.2009. spriedums lietā Nr. 2008-40-01, 11. punkts.

vide nav iedomājama bez lielo digitālo platformu starpniecības, kuras darbojas ar algoritmu palīdzību un var cita starpā rezultēties informācijas filtru burbuļos (*filter bubbles*), viltus ziņās utt.

Austrālijas piemērs

Austrālija atšķirībā no Latvijas ir konstitucionāla federatīva monarhija, kur Austrālijas likumdevējs ir federālais parlaments, kurā cita starpā ietilpst Lielbritānijas karaliene, kuru pārstāv Austrālijas ģenerālgubernators.²⁶ Tāpat Austrālija ir pārstāvības demokrātija,²⁷ kas attiecīgi nozīmē, ka pilsoņiem un to izdarītai izvēlei ir nozīme.

2020. gadā Austrālija uzsāka izstrādāt Ziņu mediju un digitālo platformu obligātas vienošanās kodeksu (turpmāk – Kodekss), kurš 2021. gada 25. februārī apstiprināts Austrālijas parlamentā.²⁸ Kodekss tika izstrādāts, jo digitālās platformas izmantoja visas Austrālijas preses izdevumu ziņas, nemaksājot par tām, lai gan minētās digitālās platformas savus ienākumus galvenokārt gūst ar reklāmu starpniecību²⁹ un šīs reklāmas tiek sasaistītas ar preses izdevumu ziņām. Turklāt jāņem vērā, ka, piemēram, *Facebook* ikdienā lieto apmēram 1,82 miljardi³⁰ lietotāju, savukārt *Google* katru dienu tiek veikti vairāk nekā 3,5 miljardi³¹ meklējumu, līdz ar to, sasaistot reklāmu ar preses izdevumu ziņām, šīs digitālās platformas gūst ārkārtīgi lielus ienākumus.

Minētā Kodeksa izstrāde kļuva par pamatu domstarpībām ar tādām digitālām platformām kā *Facebook* un *Google*, jo tika paredzēts, ka lielajām digitālām platformām turpmāk būs jāmaksā Austrālijas preses izdevējiem, kas atbilst Kodeksa nosacījumiem, par šajās platformās izvietoto šo preses izdevumu ziņām. Šīs domstarpības savu kulmināciju sasniedza 2021. gada februārī, kad *Facebook* liedza Austrālijas preses izdevējiem, ziņu medijiem un lietotājiem koplietot/skatīt Austrālijas, kā arī starptautisko ziņu saturu,³² bloķējot tajā skaitā arī informāciju

²⁶ Infosheet 20 – The Australian system of government. Pieejams: https://www.aph.gov.au/About_Parliament/House_of_Representatives/Powers_practice_and_procedure/00_-_Infosheets/Infosheet_20_-_The_Australian_system_of_government.

²⁷ Australian democracy: An overview. Pieejams: <https://www.moadoph.gov.au/democracy/australian-democracy/#>.

²⁸ Treasury Laws Amendment (News Media and Digital Platforms Mandatory Bargaining Code) Bill 2021. Pieejams: https://www.aph.gov.au/Parliamentary_Business/Bills_Legislation/Bills_Search_Results/Result?bId=r6652

²⁹ Sk., piemēram, Facebook Reports Fourth Quarter and Full Year 2020 Results. Pieejams: https://s21.q4cdn.com/399680738/files/doc_news/Facebook-Reports-Fourth-Quarter-and-Full-Year-2020-Results-2021.pdf.

³⁰ The Top 20 Valuable Facebook Statistics – Updated October 2020. Pieejams: <https://zephoria.com/top-15-valuable-facebook-statistics/>.

³¹ Google Search Statistics. Pieejams: <https://www.internetlivestats.com/google-search-statistics/>.

³² Changes to Sharing and Viewing News on Facebook in Australia. Pieejams: <https://about.fb.com/news/2021/02/changes-to-sharing-and-viewing-news-on-facebook-in-australia/>

no valsts iestādēm.³³ Šāda rīcība kļuva par paraugdemonstrējumu tam, kā lielās digitālās platformas var ietekmēt informācijas plūsmu, lai tādējādi mudinātu valsti mainīt savu nostāju.³⁴ Tas tā ir, jo Austrālija galarezultātā veica precizējumus Kodeksā, lai rastu kompromisu ar minēto digitālo platformu.³⁵ Līdz ar to Austrālijas gadījums ilustrē, kā lielā digitālā platforma, liedzot piekļuvi informācijai, var ietekmēt valsts nostāju.³⁶ Tomēr uzsverams, ka šādi piemēri sastopami ne tikai kādās atsevišķās trešajās valstīs vai arī ES dalībvalstīs. Norādītais attiecināms arī uz ES likumdevēju.

EK priekšlikumi

Kā tas norādīts ievadā, šobrīd vienīgais ES normatīvais akts, kas regulē digitālos pakalpojumus, ir Direktīva par elektronisko tirdzniecību. Tādēļ EK publicēja divus priekšlikumus diviem jauniem ES normatīvajiem aktiem. Viens no EK priekšlikumiem tika publicēts DTA, savukārt otrs priekšlikums tika publicēts regulai par digitālo pakalpojumu vienoto tirgu, un tas ir priekšlikums Digitālo pakalpojumu tiesību aktam (DPA).³⁷ DTA galvenais mērķis ir nodrošināt godīgus un atvērtus digitālos tirgus patērētājiem, kā arī iespēju digitālajiem uzņēmumiem augt vienotajā tirgū un konkurēt globāli. Savukārt DPA cita starpā tiek noteikta lielāka atbildība par to, kā platformas regulē saturu. Minētais ietver gan nelikumīgu saturu, gan saturu, kas pats par sevi nav nelikumīgs, tomēr ir kaitīgs.³⁸ Šobrīd DTA un DPA atrodas pirmajā lasījumā un notiek aktīvas diskusijas par abiem priekšlikumiem,³⁹ tomēr DPA ir ārpus šī raksta tvēruma un detalizētāk šajā rakstā netiks aplūkots, lai gan pieminams, ka abi priekšlikumi izraisīja diskusijas ne tikai no milzuzņēmumu, bet arī no dalībvalstu puses.

Saistībā ar DTA, kā izriet no Ministru kabineta 2021. gada 27. maija sēdes protokola, ir apstiprināta arī Latvijas pozīcija, kurā Latvija kopumā atbalsta

³³ Posts disappear from pages of health authorities, Bureau of Meteorology amid Facebook news ban. Pieejams: <https://www.abc.net.au/news/2021-02-18/bom-health-authorities-betoota-caught-in-facebook-news-ban/13166394>.

³⁴ De Gregorio G. The Rise of Digital Constitutionalism in the European Union. *International Journal of Constitutional Law*, 2020. Pieejams: <https://ssrn.com/abstract=3506692>

³⁵ Changes to Sharing and Viewing News on Facebook in Australia. Pieejams: <https://about.fb.com/news/2021/02/changes-to-sharing-and-viewing-news-on-facebook-in-australia/>.

³⁶ Facebook vs. Australia – the latest dispute over the digital space. Pieejams: <https://www.universal-rights.org/universal-rights-group-nyc-2/facebook-vs-australia-the-latest-dispute-over-the-digital-space/>

³⁷ Procedūra 2020/0361/COD. Pieejams: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/HIS/?uri=COM:2020:825:FIN>.

³⁸ 25.10.2021. intervija ar EK tieslietu komisāru Didjē Reindersu (*Didier Reynders*). Viktorijas Soņecas personiskā arhīva materiāli; Soņeca V., Piņēns K. Eiropas Savienība jaunu tiesisko izaicinājumu priekšā. *Jurista Vārds*, 09.11.2021., Nr. 45(1207), 6.–10. lpp.

³⁹ European Parliament Press Kit for the European Council of 21–22 October 2021. Pieejams: <https://www.europarl.europa.eu/news/lv/press-room/20211015IPR15013/european-parliament-press-kit-for-the-european-council-of-21-22-october-2021>.

šo priekšlikumu, norādot cita starpā, ka jānotiek diskusijai par konstatētajiem problēmjaudājumiem, neprecizējot šos problēmjaudājumus.⁴⁰ Vācija, Francija un Nīderlande 2021. gada 26. maijā savukārt sagatavoja ne-papīru,⁴¹ izsakot aicinājumu ietvert DTA striktākus nosacījumus saistībā ar uzņēmumu apvienošanas kontroli, jo, šo valstu ieskatā, milzuzņēmumi kontrolē novatoru un jaunuzņēmumu piekļuvi digitālajam tirgum. Tāpat ne-papīrā uzmanība pievērsta tāda veida uzņēmumu apvienošanai kā “*killer acquisition*”, kuras ietvaros notiek apvienošanās starp tirgū dominējošo uzņēmumu un tādu jaunuzņēmumu, kas rada draudus šim dominējošam uzņēmumam, lai tādējādi šo jaunuzņēmumu likvidētu,⁴² kā tas, piemēram, notika ar *Lexcycle*, kad to iegādājās *Amazon*.⁴³

Turklāt 2021. gada 9. septembrī šīs valstis sagatavoja arī vēstuli ar priekšlikumiem DTA uzlabošanai,⁴⁴ tomēr pagaidām nav zināms, cik daudz no šiem priekšlikumiem ES likumdevējs ņems vērā. Papildus pieminams arī tas, ka Eiropas Parlamenta deputāts Andrēass Švābs (*Andreas Schwab*) 2021. gada jūnijā sagatavoja ziņojumu par DTA, piedāvājot DTA veikt vairāk nekā 100 precizējumus, jo, līdzīgi kā Vācija, Francija un Nīderlande, uzskata, ka ES būtu jāizstrādā striktāks regulējums attiecībā uz milzuzņēmumiem.⁴⁵

Milzuzņēmumi un lobēšana ES

Ņemot vērā, ka DTA atrodas pirmajā lasījumā, uzmanības vērts ir apstākļi, ka ES normatīvo aktu pieņemšana ir nesaraujami saistīta ar lobēšanas procesu un milzuzņēmumiem ir nozīmīga loma šajā jautājumā. Tas tā ir, jo, lobējot intereses ES, tiek ietekmēti ES likumdevēja lēmumi par ES normatīvo aktu saturu. Minētais savukārt ietekmē to, kāds gala rezultātā būs normatīvais regulējums, kurš būs jāpiemēro 27 ES dalībvalstīs.⁴⁶ Ņemot vērā ES likumdevēja būtiskumu, kā arī milzuzņēmumu nepieciešamību lobēt savas intereses, it īpaši digitālā vienotā

⁴⁰ Ministru kabineta 27.05.2021. protokollēmums. Latvijas Republikas nacionālās pozīcijas Eiropas Savienības Konkurētspējas ministru padomes 27.05.2021. sanāksmei. Pieejams: <http://tap.mk.gov.lv/lv/mk/tap/?pid=40502769>.

⁴¹ Non-Paper DMA. Pieejams: <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2021/05/26/non-paper-dma>.

⁴² Start-ups, Killer Acquisitions and Merger Control – Background Note. OECD. DAF/COMP(2020)5. 12 May 2021. Pieejams: [https://one.oecd.org/document/DAF/COMP\(2020\)5/en/pdf](https://one.oecd.org/document/DAF/COMP(2020)5/en/pdf); Meaning of non-paper. Pieejams: https://penguincompaniontoeu.com/additional_entries/non-paper/

⁴³ Fowler G. A., Amazon Buys Ebook Firm Lexcycle Inc. April 28, 2009. Pieejams: <https://www.wsj.com/articles/SB124086914655960889>.

⁴⁴ Letter and proposal: Strengthening the Digital Markets Act and its Enforcement. Pieejams: <https://www.permanentrepresentations.nl/permanent-representations/pr-eu-brussels/documents/publications/2021/09/9/strengthening-the-digital-markets-act-and-its-enforcement>.

⁴⁵ 2020/0374(COD). Pieejams: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/IMCO-PR-692792_EN.pdf

⁴⁶ Coen D., Katsaitis A., Vannoni M. Business Lobbying in the European Union. Oxford University Press, 2021, pp. 111–112.

tirgus kontekstā, kā arī saistībā ar digitālo pakalpojumu jautājumu, piemēram, *Google* iegulda gandrīz 6 miljonus eiro, *Facebook* mazliet vairāk par 5,5 miljoniem eiro, bet *Apple* 3,5 miljonus eiro lobēšanas pakalpojumos.⁴⁷ Aktīvas lobēšanas darbības jau šobrīd, iespējams, rezultējas tajā, ka, lai arī DTA mērķi faktiski paliek nemainīgi, tomēr DTA kopumā orientējas uz konkurences palielināšanu digitālajā tirgū, aizmirstot regulēt tādu svarīgu aspektu kā apvienošanās darījumi,⁴⁸ lai gan tieši apvienošanās darījumu rezultātā uzņēmums kļūst par milzuzņēmumu un iegūst ekonomisko un politisko ietekmi digitālajā vidē.

Tādējādi, ņemot vērā, ka pastāv aktīva lobēšana no milzuzņēmumu puses, ES dalībvalstīm jābūt daudz skrupulozākām attiecībā uz EK piedāvāto DTA saturu. Tāpat būtu jānodrošina, piemēram, Latvijā sabiedrības informēšana un uzklauššana saistībā ne tikai ar šo EK priekšlikumu un tā virzību, bet arī ar citiem priekšlikumiem,⁴⁹ lai tādējādi uzņēmumiem, kā arī jebkuram interesentam būtu iespēja izteikt viedokli vēl regulas tapšanas procesā, ņemot vērā, ka regulas pēc to pieņemšanas un stāšanās spēkā būs jāpiemēro tieši. Šobrīd, piemēram, Ekonomikas ministrija nodrošina sabiedrības informēšanu tikai par nacionāliem normatīvajiem aktiem, nevis ES normatīvo aktu priekšlikumiem,⁵⁰ un minētais attiecīgi nozīmē, ka valsts pozīcija tiek sagatavota un pausta, neuzklaujot novatoru vai jaunuzņēmumu viedokli, kuri saskaras ar lielām digitālām platformām un darbojas digitālā vienotā tirgū tieši regulu izstrādes procesā.

Priekšlikums Digitālo tirgu aktam – galvenie aspekti īsumā

DTA 1. panta 2. punktā noteikts, ka šis tiesību akts attieksies uz pamatpakalpojumiem, ko vārtziņi sniedz vai piedāvā komerciālajiem lietotājiem, kas veic uzņēmējdarbību ES, vai galalietotājiem, kuru dzīvesvieta vai atrašanās vieta ir ES,

⁴⁷ LobbyFacts. Pieejams: <https://lobbyfacts.eu/reports/lobby-costs/all/0/2/2/2/21/0>; Corporate Europe Observatory. The lobby network: Big Tech's web of influence in the EU. Pieejams: <https://corporateeurope.org/sites/default/files/2021-08/The%20lobby%20network%20-%20Big%20Tech%27s%20web%20of%20influence%20in%20the%20EU.pdf>

⁴⁸ Big Tech Turns Its Lobbyists Loose on Europe, Alarming Regulators. Pieejams: <https://www.nytimes.com/2020/12/14/technology/big-tech-lobbying-europe.html?smid=tw-share>; Portuese A. The Digital Markets Act: European Precautionary Antitrust. Pieejams: <https://itif.org/publications/2021/05/24/digital-markets-act-european-precautionary-antitrust>; Broadbent M. Implications of the Digital Markets Act for Transatlantic Cooperation. 15.09.2021. Pieejams: <https://www.csis.org/analysis/implications-digital-markets-act-transatlantic-cooperation>; Caffarra C., Morton F. S. The European Commission Digital Markets Act: A translation. Pieejams: <https://voxeu.org/article/european-commission-digital-markets-act-translation>; Silva M., Bank M. How Big Tech money skews the European playing-field. Pieejams: <https://socialeurope.eu/how-big-tech-money-skews-the-european-playing-field>.

⁴⁹ Soņeca V. Lobēšanas regulējuma nepieciešamība Latvijā kā demokrātiskā tiesiskā valstī. 2021. Pētījums izstrādāts ZAB *Eversheds Sutherland Bitāns* stipendijas "Mūsdienu izaicinājumi tiesību piemērošanas teorijai un praksei Latvijā" ietvaros. Pieejams: https://www.fonds.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/projekti/lu_fonds/PDF/SonecaV_petijums_S.O.vadiba_par_lobesanu.pdf.

⁵⁰ Diskusiju dokumenti. Pieejams: <https://www.em.gov.lv/lv/diskusiju-dokumenti>.

neatkarīgi no vārtziņu uzņēmējdarbības veikšanas vietas vai atrašanās vietas un neatkarīgi no tiesību aktiem, kas piemērojami pakalpojuma sniegšanai. Atbilstoši DTA norādītajam “platformas pamatpakalpojums” ir

- 1) tiešsaistes starpniecības pakalpojumi (piemēram, *Amazon marketplace* vai *Google* un *Apple app stores*);
- 2) tiešsaistes meklētājprogrammas (piemēram, *Google Search*);
- 3) tiešsaistes sociālās tīklošanās pakalpojumi (piemēram, *Facebook*);
- 4) video koplietošanas platformas pakalpojumi (piemēram, *YouTube*);
- 5) numurneatkarīgi starppersonu sakaru pakalpojumi (piemēram, *Facebook Messenger*);
- 6) operētājsistēmas (piemēram, *Apple iOS*);
- 7) mākoņpakalpojumi (piemēram, *Microsoft Azure*);
- 8) reklāmas pakalpojumi, to skaitā jebkādi reklāmas tīkli, reklāmas apmaiņas un jebkādi citi reklāmas starpniecības pakalpojumi, ko sniedz jebkurš no iepriekš uzskaitīto platformas pamatpakalpojumu sniedzējiem (piemēram, *Google AdSense*).

Savukārt vārtzinis ir platformas pamatpakalpojumu sniedzējs, kas atbilst DTA 3. panta kritērijiem, kurus nosaka, balstoties uz konkrētiem kvantitatīviem kritērijiem, kā arī veicot kvalitatīvu izvērtējumu un tirgus pētījumu, vērtējot cita starpā pamatpakalpojumu sniedzēja lielumu, apgrozījumu, tirgus kapitalizāciju, piekļuves ierobežojumus, kas izriet no tīkla efekta un datu sniegtām priekšrocībām, it sevišķi saistībā ar pakalpojumu sniedzēja piekļuvi persondatiem un neperсонdatiem, komerciālo lietotāju un galalietotāju piesaisti utt.

Pieminams, ka DTA 5. un 6. pantā ir noteikti vārtziņa pienākumi. Piemēram, DTA 5. panta a) apakšpunktā noteiktais pienākums nekombinēt persondatus attieksies uz *Facebook*, kā arī *Google*.⁵¹ Savukārt DTA 6. panta b) apakšpunkts saistībā ar pienākumu ļauj galalietotājiem atinstalēt jebkādas iepriekš uzinstalētas lietojumprogrammas. Šis pienākums attieksies, piemēram, uz tādiem pamatpakalpojumu sniedzējiem kā *Apple* vai *Google*.⁵²

Tomēr, lai arī DTA vispārēji tiecas veicināt konkurenci un uzlabot patērētāju izvēles iespējas, tajā pašā laikā viens no svarīgākajiem jautājumiem par uzņēmumu apvienošanās joprojām netiek risināts (šis jautājums ir ārkārtīgi būtisks “*killer acquisition*” kontekstā). Minēto ilustrē tādi milzuzņēmumi kā *Google*, *Amazon*, *Microsoft*, *Facebook*, *Apple* un to sniegto pakalpojumu daudzpusējais klāsts, t. i., jo vairāk notiek tāda uzņēmumu apvienošanās kā “*killer acquisition*”, jo lielāku pakalpojumu klāstu piedāvā milzuzņēmums, un novatoriem vai arī jauniem

⁵¹ Bundeskartellamt prohibits Facebook from combining user data from different sources. Pieejams: https://www.bundeskartellamt.de/SharedDocs/Meldung/EN/Pressemitteilungen/2019/07_02_2019_Facebook.html; Mergers: Commission fines Facebook € 110 million for providing misleading information about WhatsApp takeover. Pieejams: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_17_1369; EU starts new preliminary probe into Google and Facebook's use of data. Pieejams: <https://www.cnbc.com/2019/12/02/european-commission-opens-probe-into-google-and-facebook-for-data-use.html>

⁵² CASE AT.40099 Google Android. Pieejams: https://ec.europa.eu/competition/antitrust/cases/dec_docs/40099/40099_9993_3.pdf.

uzņēmumiem samazinās iespēja ienākt digitālā vienotā tirgū, un attiecīgi patērētājam izvēles iespējas tiek samazinātas vai arī to nemaz nav.

Tāpat uzsverams, ka, piemēram, DTA 12. pantā noteikts, ka vārtzinim jāinformē EK par jebkādu plānotu koncentrāciju EK Apvienošanās Regulas⁵³ 3. panta nozīmē, tomēr saistībā ar DTA 12. pantu plašāks skaidrojums neizriet no DTA, t. i., kāds mērķis vai jēga ir šim pantam. Līdz ar to, lai arī DTA mērķi ir atbalstāmi, tajā pašā laikā ir vairāki aspekti, kurus būtu vērts risināt DTA ietvaros, papildinot konkrēto EK priekšlikumu, un tas ir ne tikai EK, bet arī ES dalībvalstu kopīgs uzdevums.

Kopsavilkums

1. Tehnoloģiju milzuzņēmumi un to ietekme uz suverēnu ir komplikēts problēmjaudājums, un risinājums šim problēmjaudājumam rodams, veicot uzlabojumus dažādos aspektos, t. i., sākot ar ES regulējumu un beidzot ar sabiedrības informēšanu un uzklauššanu ES normatīvā akta izstrādes procesā nacionālajā līmenī. Tas tā ir, jo rakstā attēlotais problēmjaudājums jārisina starpdisciplināri, sākot ar to, kā uzņēmums ir kļuvis par milzuzņēmumu un kādas ir tā darbības saistībā ar citiem uzņēmumiem, kādus pakalpojumus un informāciju šis milzuzņēmums piedāvā galalietotājam, kā arī kādi nosacījumi ir izvirzīti komerciāliem lietotājiem. DTA ir tikai viens no normatīvajiem aktiem, kas var sakārtot jaudājumu par konkurenci ES ietvaros, ļaujot digitālā vienotā tirgū ienākt jauniem spēlētājiem. Tomēr, piemēram, lielo digitālo platformu izmantotie algoritmi un to attēlotais saturs ir jaudājums, kurš jāreglamentē pavisam citā ES normatīvajā aktā, kas šajā rakstā netiek apskatīts.
2. Šobrīd EK iesniegusi ES likumdevējam divus priekšlikumus divām regulām, lai, pirmkārt, uzlabotu konkurenti (DTA), otrkārt, tiktu nodrošināta lielo digitālo platformu uzraudzība attiecībā uz saturu, kas tiek piedāvāts lietotājam, ietverot arī šo digitālo platformu izmantotos algoritmus (DPA). Šie EK priekšlikumi pagaidām atrodas pirmajā lasījumā, kas nozīmē, ka milzuzņēmumiem, kā arī ES dalībvalstīm ir iespēja ietekmēt ES likumdevēju un attiecīgo priekšlikumu saturu.
3. Jāņem vērā, ka milzuzņēmumi iegulda ievērojamus līdzekļus lobēšanā, lai ES likumdevējs EK priekšlikumos nevis risinātu problēmjaudājumus, bet gan pievērstos to lietu reglamentācijai, kuras ir maznozīmīgas, vai arī šajos priekšlikumos tiktu iekļautas vispārējas normas, kuras būtu formulētas ģenerālklaudzulas formā. Tādējādi izveidojas situācija, kad tiek atstāti nereglamentēti tie jaudājumi, kas rada iespējas milzuzņēmumiem ietekmēt suverēnu. Tas tā ir vēl jo vairāk tādēļ, ka valsts pilsoņi ir tie, kas nosaka, kāds būs parlaments un attiecīgi arī valdība. Savukārt to izvēle cita starpā ir atkarīga no tā, kāda informācija tiem ir pieejama digitālajā vidē.

⁵³ 20.01.2004. Padomes Regula Nr. 139/2004 par kontroli pār uzņēmumu koncentrāciju.

BIBLIOGRĀFIJA

Monogrāfijas

1. Barnard C. The Substantive law of the EU. The Four Freedoms. Sixth edition. Oxford University Press, 2019.
2. Coen D., Katsaitis A., Vannoni M. Business Lobbying in the European Union. Oxford University Press, 2021.
3. Gray J. E. Google rules: the history and future of copyright under the influence of Google. Oxford University Press, 2020.
4. Latvijas Republikas Satversmes komentāri. Ievads. I nodaļa. Vispārējie noteikumi. Autoru kolektīvs prof. R. Baloža zinātniskā vadībā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2014.
5. Latvijas Republikas Satversmes komentāri. II nodaļa. Saeima. Autoru kolektīvs prof. R. Baloža zinātniskā vadībā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2020.
6. Lutzi T. Private International Law Online. Internet Regulation and Civil Liability in the EU. Oxford University Press, 2020.
7. Pleps J., Pastars E., Plakane I. Konstitucionālās tiesības. Trešais izdevums ar Daiņa Īvāna priekšvārdu. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2021.
8. Rezevska D. Vispārējo tiesību principu nozīme un piemērošana. 2. izd. Rīga, 2015.
9. Vispārējie tiesību principi: tiesiskā drošība un tiesiskā pašāvība. Valsts pārvaldes. Business. Jurisprudence. Rakstu krājums. Autoru kolektīvs R. Baloža vadībā. Rīga: Tiesu nama aģentūra, 2017.

Normatīvie akti un izstrādes materiāli

10. Treasury Laws Amendment (News Media and Digital Platforms Mandatory Bargaining Code) Bill 2021. Pieejams: https://www.aph.gov.au/Parliamentary_Business/Bills_Legislation/Bills_Search_Results/Result?bId=r6652
11. Eiropas Parlamenta un Padomes 08.06.2000. Direktīva 2000/31/EK par dažiem informācijas sabiedrības pakalpojumu tiesiskiem aspektiem, jo īpaši elektronisko tirdzniecību, iekšējā tirgū.
12. 20.01.2004. gada Padomes Regula Nr. 139/2004 par kontroli pār uzņēmumu koncentrāciju.
13. Ministru kabineta 27.05.2021. protokollēmums. Latvijas Republikas nacionālās pozīcijas Eiropas Savienības Konkurētspējas ministru padomes 27.05.2021. sanāksmei. Pieejams: <http://tap.mk.gov.lv/lv/mk/tap/?pid=40502769>.
14. Procedūra 2020/0374/COD. Pieejams: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/HIS/?uri=COM:2020:842:FIN>.
15. Procedūra 2020/0361/COD. Pieejams: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/HIS/?uri=COM:2020:825:FIN>.
16. Non-Paper DMA. Pieejams: <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2021/05/26/non-paper-dma>
17. COM/2020/842 final. Pieejams: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=COM%3A2020%3A842%3AFIN>.
18. 1918. gada 18. novembra Latvijas valsts proklamēšanas akts. Pieejams: http://www.periodika.lv/periodika2-viewer/view/index-dev.html#panel:pp|issue:/g_001_030706_9100|article:DIVL162|issueType:undefined; Latvijas Satversmes preambulas pirmais teikums. Latvijas Vēstnesis, 01.07.1993., Nr. 43.
19. Likums "Deklarācija par Latvijas valsti". Valdības Vēstnesis, 28.05.1920., Nr. 118.

20. Padomes 20.01.2004. Regula (EK) Nr. 139/2004 par kontroli pār uzņēmumu koncentrāciju.
21. Letter and proposal: Strengthening the Digital Markets Act and its Enforcement. Pieejams: <https://www.permanentrepresentations.nl/permanent-representations/pr-eu-brussels/documents/publications/2021/09/9/strengthening-the-digital-markets-act-and-its-enforcement>.
22. 2020/0374(COD). Pieejams: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/IMCO-PR-692792_EN.pdf.
23. Opinion 2/2021 on the Proposal for a Digital Markets Act. Pieejams: https://edps.europa.eu/system/files/2021-02/21-02-10-opinion_on_digital_markets_act_en.pdf.
24. Regulas priekšlikums. Vienotais tirgus – jauns rīks konkurences noteikumu izpildes veicināšanai. Pieejams: https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12416-Vienotais-tirgus-jauns-riks-konkurences-noteikumu-izpildes-veicinasanai_lv.

Raksti periodiskā izdevumā

25. Araujo Father Robert. Sovereignty, Human Rights, and Self-Determination: The Meaning of International Law. *Fordham International Law Journal*, Vol. 24, Issue 5 (2000), Article 1.
26. De Gregorio G. The Rise of Digital Constitutionalism in the European Union (2019). *International Journal of Constitutional Law*, 2020. Pieejams: <https://ssrn.com/abstract=3506692>
27. Fowler M. R., Bunck J. M. What Constitutes the Sovereign State? *Review of International Studies*, Vol. 22, No. 4. Cambridge University Press, 1996. Pieejams: <http://www.jstor.org/stable/20097458>.
28. Sahly A., Shao C., Kwon K. H. Social Media for Political Campaigns: An Examination of Trump's and Clinton's Frame Building and Its Effect on Audience Engagement. *Social Media + Society*. April 2019. Doi: 10.1177/2056305119855141.
29. Soņeca V. "Facebook" un "Google" domstarpības ar Austrāliju. *Jurista Vārds*, 16.03.2021., Nr. 11(1173), 32. lpp.
30. Soņeca V., Piģēns K. Eiropas Savienība jaunu tiesisko izaicinājumu priekšā. *Jurista Vārds*, 09.11.2021., Nr. 45(1207), 6.–10. lpp.
31. Welbers K., Opgenhaffen M. Social media gatekeeping: An analysis of the gatekeeping influence of newspapers' public Facebook pages. *New Media & Society*, 2018; Vol. 20(12), pp. 4728–4747. Doi: 10.1177/1461444818784302.

Judikatūra

32. Satversmes tiesas 19.05.2009. spriedums lietā Nr. 2008-40-01, 11. punkts.
33. EST 20.12.2017. spriedums lietā C-434/15 *Asociación Profesional Elite Taxi*.
34. EST 29.08.2019. spriedums lietā C-40/17 *Fashion ID*.
35. EST 24.09.2019. spriedums lietā C-507/17 *Google (Portée territoriale du référencement)*.
36. EST 03.10.2019. spriedums lietā C-18/18 *Glawischmig-Piesczek*.
37. EST 19.12.2019. spriedums lietā C-390/18 *Airbnb Ireland*.

Arhīva materiāli

38. 25.10.2021. intervija ar EK tieslietu komisāru Didjē Reindersu (*Didier Reynders*). Viktorijas Soņecas personiskā arhīva materiāli.

Elektroniskie resursi

39. World Internet Users Statistics and 2021 World Population Stats. Pieejams: <https://www.internetworldstats.com/stats.htm>.
40. What 'Data Never Sleeps 9.0' Proves About the Pandemic. Pieejams: <https://www.domo.com/blog/what-data-never-sleeps-9-0-proves-about-the-pandemic/>.
41. Web Hosting Usage Distribution in the Top 10k Sites. Pieejams: <https://trends.builtwith.com/hosting/traffic/Top-10k>.
42. How to combat the threat of Facebook ads in US elections. Pieejams: <https://www.ft.com/content/87651b8a-e9e3-11e9-ae6b-a946d2463e4b>; Facebook to limit last-minute political ads in final U.S. election push. Pieejams: <https://www.reuters.com/article/us-usa-election-facebook-idUSKBN25U1N3>.
43. Infosheet 20 – The Australian system of government. Pieejams: https://www.aph.gov.au/About_Parliament/House_of_Representatives/Powers_practice_and_procedure/00_-_Infosheets/Infosheet_20_-_The_Australian_system_of_government.
44. Facebook Reports Fourth Quarter and Full Year 2020 Results. Pieejams: https://s21.q4cdn.com/399680738/files/doc_news/Facebook-Reports-Fourth-Quarter-and-Full-Year-2020-Results-2021.pdf.
45. Changes to Sharing and Viewing News on Facebook in Australia. Pieejams: <https://about.fb.com/news/2021/02/changes-to-sharing-and-viewing-news-on-facebook-in-australia/>
46. Posts disappear from pages of health authorities, Bureau of Meteorology amid Facebook news ban. Pieejams: <https://www.abc.net.au/news/2021-02-18/bom-health-authorities-betoota-caught-in-facebook-news-ban/13166394>.
47. Definition and development of human rights and popular sovereignty in Europe Science and technique of democracy, No. 49. Venice Commision. Pieejams: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-STD\(2011\)049-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-STD(2011)049-e)
48. Changes to Sharing and Viewing News on Facebook in Australia. Pieejams: <https://about.fb.com/news/2021/02/changes-to-sharing-and-viewing-news-on-facebook-in-australia/>.
49. Seven West Media announces news agreement with Facebook. Pieejams: <https://www.abc.net.au/news/2021-02-23/seven-west-media-news-agreement-facebook-media-bargaining-code/13185008>.
50. The Top 20 Valuable Facebook Statistics – Updated October 2020. Pieejams: <https://zephoria.com/top-15-valuable-facebook-statistics/>.
51. Google Search Statistics. Pieejams: <https://www.internetlivestats.com/google-search-statistics/>.
52. European Parliament Press Kit for the European Council of 21–22 October 2021. Pieejams: <https://www.europarl.europa.eu/news/lv/press-room/20211015IPR15013/european-parliament-press-kit-for-the-european-council-of-21-22-october-2021>.
53. Start-ups, Killer Acquisitions and Merger Control – Background Note. OECD. DAF/COMP(2020)5. 12 May 2021. Pieejams: [https://one.oecd.org/document/DAF/COMP\(2020\)5/en/pdf](https://one.oecd.org/document/DAF/COMP(2020)5/en/pdf)
54. Geoffrey A. Fowler, Amazon Buys Ebook Firm Lexcycle Inc. April 28, 2009. Pieejams: <https://www.wsj.com/articles/SB124086914655960889>.
55. Big Tech Turns Its Lobbyists Loose on Europe, Alarming Regulators. Pieejams: <https://www.nytimes.com/2020/12/14/technology/big-tech-lobbying-europe.html?smid=tw-share>.
56. Portuese A. The Digital Markets Act: European Precautionary Antitrust. Pieejams: <https://itif.org/publications/2021/05/24/digital-markets-act-european-precautionary-antitrust>.

57. Broadbent M. Implications of the Digital Markets Act for Transatlantic Cooperation. 15.09.2021. Pieejams: <https://www.csis.org/analysis/implications-digital-markets-act-transatlantic-cooperation>.
58. Caffarra C., Morton F. S. The European Commission Digital Markets Act: A translation. Pieejams: <https://voxeu.org/article/european-commission-digital-markets-act-translation>.
59. Silva M., Bank M. How Big Tech money skews the European playing-field. Pieejams: <https://socialeurope.eu/how-big-tech-money-skews-the-european-playing-field>.
60. Soņeca V. Lobēšanas regulējuma nepieciešamība Latvijā kā demokrātiskā tiesiskā valstī. 2021. Pētījums izstrādāts ZAB *Eversheds Sutherland Bitāns* stipendijas “Mūsdienu izaicinājumi tiesību piemērošanas teorijai un praksei Latvijā” ietvaros. Pieejams: https://www.fonds.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/projekti/lu_fonds/PDF/SonecaV_petijums_S.O.vadiba_par_lobesanu.pdf.
61. Bundeskartellamt prohibits Facebook from combining user data from different sources. Pieejams: https://www.bundeskartellamt.de/SharedDocs/Meldung/EN/Pressemitteilungen/2019/07_02_2019_Facebook.html.
62. Mergers: Commission fines Facebook € 110 million for providing misleading information about WhatsApp takeover. Pieejams: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_17_1369.
63. EU starts new preliminary probe into Google and Facebook’s use of data. Pieejams: <https://www.cnn.com/2019/12/02/european-commission-opens-probe-into-google-and-facebook-for-data-use.html>
64. LobbyFacts. Pieejams: <https://lobbyfacts.eu/reports/lobby-costs/all/0/2/2/2/21/0>.
65. Corporate Europe Observatory. The lobby network: Big Tech’s web of influence in the EU. Pieejams: <https://corporateeurope.org/sites/default/files/2021-08/The%20lobby%20network%20-%20Big%20Tech%27s%20web%20of%20influence%20in%20the%20EU.pdf>.
66. Lomas N. Europe’s PEPP-PT COVID-19 contacts tracing standard push could be squaring up for a fight with Apple and Google. April 17, 2020. Pieejams: <https://techcrunch.com/2020/04/17/europes-pepp-pt-covid-19-contacts-tracing-standard-push-could-be-squaring-up-for-a-fight-with-apple-and-google/>
67. Ilves I. Why are Google and Apple dictating how European democracies fight coronavirus? Pieejams: <https://www.theguardian.com/commentisfree/2020/jun/16/google-apple-dictating-european-democracies-coronavirus>
68. Facebook vs. Australia – the latest dispute over the digital space. Pieejams: <https://www.universal-rights.org/universal-rights-group-nyc-2/facebook-vs-australia-the-latest-dispute-over-the-digital-space/>
69. Australian democracy: an overview. Pieejams: <https://www.moadoph.gov.au/democracy/australian-democracy/#>.